

Spor o Zbabělce míří k smutné věčnosti

Pro mladé konzumenty Party brusiče Karhana nebo Jak se kalila ocel byli Zbabělci Josefa Škvoreckého v roce 1958 zjevením. Ordinátory socialistického realismu román samozřejmě našel. Nyní se Zbabělci poprvé objevují na jevišti: v ostravském Divadle Petra Bezruče. Pro první osvěžení následovala brzy Legenda Emöke a Konec nylonového věku. Škvorecký objevil pro literaturu hovorovou češtinu, slang, a vrátil do ní sebekritický pohled na Čechy v Evropě, a také jazz a ironii osvobozující od vlády jedné strany. Ti druzí s Josefem Rybákem v čele kohorty vykladačů, našli ve Zbabělcích „červivé ovoce“, a ještě je na pětiletku zakázali. Na dvě pak zalezli do děr, čekali však na svůj čas. Přišel s Husákovou normalizací.

Už její srpnová ouvertura v roce 1968 zmařila Miloši Formanovi záměr Zbabělce natočit. A tak je zdramatizoval skoro o půl století později Vladimír Fanta a na scénu je uvedl Filip Nuckolls. Pro divadlo, které hraje hlavně pro mladé publikum. Co mu sdělí Škvoreckého zpráva o několika posledních válečných dnech na rodném Náchodsku? O jedné revoluci po česku? Tedy o převratu bez krve, při kterém se jen z rubu na líc zase obrátí kabáty?! On to vlastně Rybák napsal skoro přesně: Parta pásků, šmidlající po zábavách s dixielandem. Neunikl mu ovšem ani osten k sokolíkovskému hejslovanství proměněný s blížící se Rudou armádou v důrazné prosazování třídního pohledu nikoli snad dělníků a rolníků, nýbrž lumpenproletariátu, který se již již sápal po otěžích nabízené moci. V tom je Škvoreckého kritický obraz české společnosti nadčasový. Vždyť přece Zbabělci už nepasují jen na deziluze z převratu květnového (1945), únorového (1948), lednového či srpnového (1968), dubnového (1969), ale už také listopadového (1989).

Klub Arthur v Kostelci na konci války neměl jiné problémy než kdykoli později. Šlo o to balit holky, imponovat jim v rolích hrdinů a zhlížet se v radostné budoucnosti s nimi. První vstup Dannyho Smiřického, Škvoreckého alter ega, do písemnictví druhé poloviny dvacátého věku, zůstává strhujícím svárem o věčně nenaplněnou tužbu Čechů otvírat okna do Evropy, a jiných, kteří je opakovaně, neomylně a rádi všem natruc zase přibouchávají. Proto Škvorecký, Kundera, Lustig, Aškenázy, Gruša, Mňačko, Kohout atd. skončili o pár let později mimo vlast, zatímco praví vlastenci, v té chvíli zrovna v internacionálním hávu, zase u moci.

Hodnocení 80%

Jiří P Kříž / Novinky.cz / 19.10.2015

Zbabělci a hrdinové ožívají na scéně

Zbabělci Josefa Škvoreckého líčí život na maloměstě očima dvacetiletého mladíka, který stejně jako jeho kamarádi myslí hlavně na holky a jazz. Politikou pohrdají a o válku se moc nezajímají, ale ta je přitlačí ke zdi, když poklidné městečko zasáhnou v květnu 1945 ostré boje. Román pro divadlo upravil Vladimír Fanta a režisér Filip Nuckolls jej pojal jako energií pulsující portrét mládeže, která se chce bavit

podobně jako ta dnešní - s tím rozdílem, že tehdy šlo i o život. Inscenace měla českou premiéru v Divadle Petra Bezruče 16. října 2015.

Když divák vejde do sálu, na jevišti před oponou s názvem Port Arthur už to lehounce rozjíždí jazzový orchestr, postupně přicházejí další mladí herci a představení plynule začíná. Muzika je to, co všechny ty kluky a holky spojuje, na scéně předvádějí, co umí, navzájem se baví a ti na parketu pod nimi divoce tančí swing a rock. Nejvíc prostoru tu má hlavní postava Danny se sóly na trubku (v románě hrál na Škvoreckého oblíbený tenorsaxofon) a Benno střídající klavír a bicí (ten tam hrál na trubku). Je to pestrá podívaná, všichni v dobových kostýmech, chlapani mají velká křiklavá saka. Při proměně se děj přesouvá do vlevo situovaného Dannyho domova či za průzračnou oponu, kde se na vyvýšené ploše odehrávají scény z městečka a okolí, později jsou na oponu promítány záběry z bojů. Hrdinovy vzpomínky na sny, touhy, prožitky a dění v městečku i mimo ně v převratné době mezi 4. a 11. květnem roku 1945 střídavě komentuje zestárlý Danny na stupínku zcela vpravo.

Vladimír Fanta románový text přepracoval, dialogy, které stále působí svěže svou bezprostředností - a dodejme, že v té době provokovaly drzým použitím obecné češtiny - nemusel příliš upravovat, jen je zhtnul a trochu opepřil. Zestručnil dlouhé popisy pocitů a zážitků hrdiny a také vypustil vedlejší dějové linky, jako je třeba setkání se zajatci a příjezd sovětských vojáků. Šťastně přitom pozměnil vyústění děje a reflexivní rovinu díla vyřešil rozdvojením postavy - vnitřní svět hrdiny tlumočí Dannyho alter ego formou monologů, jejich nostalgický sentiment odlehčuje sebeironií. Se slovem rovnocennou složkou inscenace je hudba, kterou složil Ondřej Švandrlík pro kapelu s vervou hrajících bezručovských herců. Děj provází výhradně živá hudba, s výjimkou dechovky ze záznamu rozhlasového vysílání.

Z množství románových postav v adaptaci zbylo třináct, což je přiměřené pro její pojetí i možnosti souboru. Celou hrou prochází Vojtěch Říha jako Danny, frajer i snílek, roztoužený a nesmělý obdivovatel nerozhodné Ireny (Sarah Haváčová), zatímco se líbí přímé Lucii (Pavla Gajdošíková), ale v očích matky (Markéta Haroková) je stále ještě nedospělý. Jeho kamarád Benno (Michal Sedláček) je radostnější a pohodovější, další muzikanti Lexa (Milan Cimerák) a Harýk (Pavel Johančík) mají menší úlohy, podobně jako Helena (Markéta Matulová j.h.). Z ostatních se svou uhlazenou podnikavostí vyčleňuje Berta (Jakub Burýšek) a ovšem i jiný Dannyho kamarád, drsný dělník Přema (Lukáš Melník) odhodlaný bojovat. Svět dospělých zastupují vedle hrdinovy matky opory měšťanské společnosti doktor Bohadlo (Michal Weber) a samozvaný velitel města Šabata (Karel Čepek j.h.). No a osobnost Norberta Lichého jako zestárlého Dannyho si snad každý umí představit.

Není třeba vyzdvihovat jednotlivé herce, každý tu svou úlohu v pestré mozaice událostí na maloměstě v přelomovém období splnil přesně a dobře. Ze hry vyznačuje především radost ze života, která provází mládí v každé době, obsahuje i morální výpověď, že okolnosti mohou proměnit zbabělce v hrdiny. Škvoreckého román pronásledovalo prokletí a ještě důkladněji to postihlo zamýšlené zfilmování. Chystali je Forman, Menzel, Michálek i Sláma, zatím bezvýsledně. Toto prokletí konečně prolomila divadelní adaptace Vladimíra Fanty a její hravá, vynalézavá inscenace Filipa Nuckollse. O té se ještě bude u nás dlouho mluvit.

Milan Líčka / Ostravablog.cz / 25.10.2015

Revoluce se odkládá na neurčito

Divadlo Petra Bezruče v Ostravě uvedlo 16. října světovou premiéru Zbabělců Josefa Škvoreckého. Jak inscenaci hodnotíme? Jak vypadá konec druhé světové války očima hlavního hrdiny Dannyho Smiřického (mladý Danny – Vojta Říha a starší Danny, který vzpomíná a vypráví – Norbert Lichý), který se víc než o politiku zajímá o muziku? Filip Nuckolls vycházel z románu Zbabělci významného českého spisovatele Josefa Škvoreckého. Děj se odehrává ve východočeském městě Náchod, v jediném týdnu na samém konci druhé světové války.

Hlavní hrdina se zároveň stává vypravěčem všech událostí květnového týdne roku 1945. Danny Smiřický je mladík, který miluje jazz a holky. Aktuálně je nešťastně zamilován do Ireny (Sarah Haváčová), která ho zkrátka nechce. Tolik po ní touží a snaží se stát hrdinou nejen v jejích očích, že se rozhodne přidat se svými kamarády z kapely do odboje a zajišťovat bezpečnost svého rodného města. Co se stane, když bude mít šanci třikrát vystřelit z revolveru, který dostane do rukou?

Knihu jsem četla již na střední škole a vryla se mi do paměti. Na premiéru jsem se tedy velmi těšila. Příběh v knize v sobě skrývá mnoho časových rovin a velmi mě zajímalo, jak si s tím režisér vyhraje. Zvládl to skvěle pomocí mladé verze hlavního hrdiny a vyzrálého vypravěče, dva herci – jedna postava – i takto lze udržet linii příběhu a zachovat tak děj. Líbilo se mi také doplnění projekcemi, které mimo jiné znázorňovaly nájezdy tanků. Postaral se o ně scénograf Lukáš Kuchinka. Ačkoliv se politické dění zobrazuje v pozadí, oceňuji ztvárnění odrazu doby, zachycení touhy po svobodě a konci války v kombinaci se strachem z budoucna a politické situace, která panuje.

Oceňuji také stylové kostýmy a připravenou choreografii. Nechyběla řada ironických poznámek dospívajícího Dannyho o ironii osudu a smyslu života, přežívání a bytí. Nechyběla dobová hudba, která umocnila silný zážitek a doladila atmosféru. Je důležité zmínit, že se o ni postarali sami herci. Celá kapela předvedla skvělý výkon a dokázala, že jednotliví členové umí hrát na více druhů nástrojů. Pro milovníky jazzu balzám na uši. V inscenaci zazářili také nové posily souboru, Jakub Buryšek a Milan Cimerák, pro které byla hra Zbabělci jejich první premiérou v novém angažmá.

Zpracování se mi líbilo, ač musím přiznat, že jsem od tolik zmiňované a opěvované premiéry měla možná malinko větší očekávání. Ačkoliv děj působí z počátku prvoplánově, zdání klame. Představovala jsem si však, že bude děj zpracován víc do detailu. Politická situace a aktuální dění šlo do pozadí zřejmě proto, že tvůrci chtěli věnovat větší důraz na emoce a to, co se daným postavám honí hlavou. Upozadění historických okolností je podle mého názoru škoda. I přesto, že se zpracování vydařilo, mi v představení něco málo chybělo. Zřejmě nějaké vyvrcholení, kterým by hra končila. Místo toho přišlo zklamání, podobně jako když malé dítě čeká na šťastný konec pohádky, který nepřijde.

Kristýna Szkanderová / Generace21.cz / 25.10.2015

Dramatizace Škvoreckého Zbabělců u Bezručů nabízí čistý divadelní zážitek

Divadlo Petra Bezruče se pustilo do dalšího ambiciózního projektu. Tentokrát vsadilo na divadelní adaptaci románové prvotiny Josefa Škvoreckého Zbabělci. Premiéra nového a nutno říct, že velmi zdařilého představení se konala v pátek. Dramatizace románu Josefa Škvoreckého, který byl v padesátých a šedesátých letech zařazen mezi zakázané knihy, se ujal Vladimír Fanta. Diváci tak mají možnost sledovat květnový týden roku 1945 po druhé světové válce očima dvacetiletého absolventa gymnázia Dannyho Smiřického.

Samotný román skýtá mnoho časových rovin a obrazů. Režisér inscenace Filip Nuckolls si se složitějším literárním útvarům poradil pomocí vyprávění Norberta Lichého, který ztvárňuje hlavní postavu v pozdějším věku a udržuje tak příběhovou linii. Scénograf Lukáš Kuchinka dopomohl tomuto rozlišení časových rovin projekcemi, které zobrazují dějinné události probíhající na pozadí mladého člověka. Projekční plátno dále vytváří i clonu, za kterou obvykle probíhá přímý střet osob s dějinami a fatálními událostmi jako je třeba smrt. Za clonou proto, že i když samotné postavy jsou semilány historickými událostmi, nechovají se jako hrdinové a zachránci. Chtějí žít své vlastní životy, osobní příběhy a jediná jejich touha v celém tom politickém marasu je být šťastný. Touha po svobodě a vlastní autentičnosti života je silnější než dění kolem. Ti chytřejší samozřejmě tuší k čemu dochází. Objevuje se snaha parazitovat a urvat pro sebe, co se dá, ale nic nemůže být silnější než osobní touha žít teď a tady, smát se a milovat.

Hudební složky se ujal Ondřej Švandrlík. Samotní herci na jevišti vytvářejí živou kapelu a evokují tak aktuální prožitky hlavní postavy. Dějinné události se tedy odehrávají na pozadí – za plátnem – osobní prožitky hlavního hrdiny v obrazech čistých. Teď a tady. Veškerá kritika doby se střetává v hlavní postavě Dannyho, kterou ztvárnil Vojtěch Říha. Do událostí se zapojuje z „nešlechetných důvodů“: kvůli holce a jazzu. Netouží po ničem jiném než se zaprodát hudbě a Ireně, která ho ovšem odmítá. Touha po umění a lásce je pro mladého člověka samozřejmě silnější než historické události, které se ho zdánlivě nedotýkají. Zapojuje se do nich sice z prospěchářských důvodů, ale o kolik jsou čistší ti, kteří využívají okolnosti ve prospěch moci?

Režisér Filip Nuckolls v Zbabělcích zobrazuje události minulé dotýkající se současnosti. Zachovává Škvoreckého atmosféru „smutnění“, během které odkrývá otázky týkající se napříč všech generací. Je realistický, nestaví před nás ideály – ale naopak ukazuje všedního člověka se vším všudy. Ačkoliv se vše odehrává na pozadí politických událostí, v životě jedince o politiku vůbec nejde. Vedle ctností vždy půjdou ruku v ruce přizemnosti, ty ale nikdy nedokážou stáhnout do svého bahna opravdovou svobodu a ideál.

Stejně jako literární předloha nabízí „bezručácká“ inscenace neidealizovaný komentář o době, která přinesla českému národu mnohá rozčarování. K tomu skvělé herecké výkony a atmosféru, přístupnou publiku všech věkových kategorií. Ostrava ukázala, že román Josefa Škvoreckého je pro dramatizaci vhodnou matérií. Divadlo Petra Bezruče tak nabízí mimořádný divadelní zážitek.

Tereza Kmoníčková / Ostravan.cz / 17.10.2015